

Statnett SF
PB 4904 Nydalen
0423 Oslo

Bergen, 21.06.2017

Høringsinnspill til Nettutviklingsplanen 2017

Statnett har sendt utkast til Nettutviklingsplan (NUP) 2017 på høring med frist 31.5.2017. I den anledning ønsker vi å komme med konstruktive innspill til arbeidet med NUP 2017. Vi ønsker å takke Statnett for anledning til å levere innspill etter fristen.

Sammendrag av innspill:

Vi ønsker at Statnett i kapittel 15, «Kvalitet innebærer god miljøtilpasning», gjør rede for samlet miljølast og miljøkonsekvenser av virksomheten. Vi ønsker at Statnett er mer konkrete og rapporterer tall fra sin virksomhet i forbindelse med kraftlinjeframføring og konsekvenser for norsk naturmangfold og friluftsliv. Åpenhet og transparens er også viktig med hensyn til miljøvirkninger. Det er derfor viktig at miljøinformasjon på et overordnet nivå blir gjort allment tilgjengelig, jf. Miljøinformasjonsloven § 8. Statnett kan her basere seg på det datagrunnlag som ligger i virksomhetens miljørapportssystem, konseptvalgutredninger og konsekvensutredninger. Dette omfatter blant annet: 1. samlet reduksjon av inngrepfri natur som følge av pågående prosjekter og prosjekter under planlegging, 2. antall tilfeller hvor kraftlinjer kommer i berøring med nasjonale laksevasdrag (for eksempel ved grøfting), 3. antall tilfeller hvor kraftlinjeframføring kommer i berøring med Important Bird Areas (IBA), 4. antall tilfeller hvor kraftlinjeframføring kommer i konflikt med verneplanen for vassdrag, 5. bruk av type avbøtende tiltak (mastetyper, kamuflering o.l.), 6. en gjennomgang av når jordkabling eller bruk av sjøkabel har ført til en bedre totalløsning, 7. bruk av spenningsoppgradering og bruk av eksisterende mastetraser ved oppgradering, 8. en sammenstilling av hvor mange naturvernområder Statnett har ført kraftlinjer gjennom, og hvor mange naturvernområder hvor det søkes om dispensasjon fra verneforskrifter for kraftlinjeframføring, 9. sammenstilling av hvordan kraftlinjeframføring kommer i berøring med prioriterte arter, utvalgte naturtyper, arter med nasjonalt ansvar (for eksempel villrein) og rødlistearter, 10. en sammenstilling av hvilke naturtyper kraftlinjeframføring kommer i berøring med og 11. etablering av anleggsveier (km). Vi ønsker også en oversikt over Statnetts arbeid for å sikre at nasjonale landskapsverdier blir ivaretatt (herunder også områder med betydning for reiselivet). Vi ønsker også at Statnett synliggjør miljøstrategien for å ivareta friluftslivskvaliteter i viktige friluftslivsområder. Vi vil her vise til at det er et nasjonalt mål at alle kommuner skal ha kartlagt og verdisatt sine viktigste friluftslivsområder innen 2018. Hvordan vil Statnett integrere denne kunnskapen i sin virksomhet i samband med NUP 2017?

Statnett bør også synliggjøre hva virksomheten gjør for å sikre et økt kunnskapsnivå om norsk naturmangfold: 1) Hvordan sikrer Statnett at nye opplysninger om naturtyper og arter kartlagt gjennom KU-er blir rapportert til Naturbase?, 2) I hvilken grad bidrar Statnett til at naturmangfoldet blir kartlagt ved prosjektering (vi unntar da bruk av eksisterende kunnskap i eksisterende databaser, men sikter til de tilfellene ny kunnskap innhentes om naturmangfoldet) og 3) Hva er prosedyrer og retningslinjer for å ta hensyn til naturmangfold i den praktiske utførelsen av anleggsarbeidet?

Statnett må synliggjøre sin miljøstrategi i NUP 2017. Dette kan gjøres gjennom å sikre retningslinjer for de investeringsobjekter Statnett presenterer i NUP 2017. I tillegg viser Statnett, s. 5 i utkast til NUP 2017, at «I denne fasen vil vi fokusere mer på å utnytte nettet og fornye gamle nettanlegg samt

holde kostnader og tariff nede». Den andre fasen vil kunne medføre at Statnett finner det nødvendig å oppgradere en rekke traseer gjennom nybygging og ved valg av nye traseer for kraftlinjeframføring.

Vi foreslår at Statnett tar inn retningslinjer i NUP 2017 i samsvar med Statnetts miljøstrategi:

1. Sikre gode medvirkningsprosesser som ivaretar allmenne interesser.
2. Statnett må synliggjøre en strategi for å ivareta natur-, landskaps- og friluftslivsverdier.
3. Synliggjøre prinsipp for å legge nye traseer utenom viktige natur-, kulturminne-, landskaps- og friluftslivsområder.
4. Synliggjøre prinsipp for å velge minst konfliktfylte oppgraderingsalternativ. I oppgraderingssaker bør Statnett som standard alltid vurdere gjenbruk av eksisterende mastetrasé og teknologi for å oppruste eksisterende mastetrasé.
5. Synliggjøre prinsipp for valg av avbøtende tiltak.
6. Synliggjøre prinsipp for valg av minst konfliktfylte utbyggingsalternativ.

Innspill:

I henhold til energiutredningsforskriften er Statnett utredningsansvarlig for sentralnettet. Statnett skal hvert annet år utarbeide og oppdatere en kraftsystemutredning for sentralnettet. I innledningen til NUP 2017 skriver Ingrid Moen, Direktør plan og analyse, Statnett, blant annet følgende: «Vi jobber også systematisk for å minimere virkningen av våre aktiviteter på det ytre miljøet. Forbedring på dette området er denne periodens store satsingsområde». Det er svært positivt at dette er et innsats- og satsingsområde for Statnett.

Første gang Statnett sendte nettutviklingsplanen på offentlig høring var i 2015.

Energiutredningsforskriften § 16 pålegger Statnett å utarbeide en hovedrapport som skal være offentlig, og en grunnlagsrapport som er unntatt offentligheten. I følge energiutredningsforskriften § 21 skal hovedrapporten legge vekt på informasjon av allmenn interesse. Energiutredningsforskriften står ikke alene, og må tolkes i lys av andre rettsbestemmelser. Miljøinformasjonsloven kap. 5 omhandler borgernes rett til deltakelse i beslutningsprosesser av betydning for miljøet. Miljøinformasjonsloven § 20 pålegger offentlige myndigheter å legge til rette for innspill fra allmennheten ved utforming av planer som kan ha betydning for miljøet. Begrepet «planer» dekker også handlingsplaner.

Den 5. mai 2017 besluttet EØS-komiteen å innlemme EUs tredje energimarkedspakke med tilpasninger i EØS-avtalen – dette er gjort med forbehold om Stortingets samtykke. EUs tredje energimarkedspakke trådte i kraft i 2011 i EU. Energimarkedspakken består av fem rettsakter og inneholder felles regler for det indre kraft- og naturgassmarkedet i EU. Som en forberedelse til innlemmelse av EUs tredje energimarkedspakke, så har Statnett allerede kjøpt og overtatt eierskapet til flere regionale transmisjonsnett – som regnes som del av sentralnettet - med virkning fra 1. januar 2016, jf. forventninger om innføringen av «EUs tredje energimarkedspakke». Et sentralt punkt i direktiv 2009/72/EF er kravet om at transmisjonssystemoperatør (TSO; altså Statnett) står uavhengig av produksjons-/omsetningsleddet. EUs tredje energimarkedspakke åpner også for at norske aktører får tilgang til det europeiske energimarkedet på like vilkår som aktører i EU. Reviderte versjoner av elmarkedsdirektiv, elmarkedsforordning og ACER-forordning – som er en del av EUs tredje energimarkedspakke – har vært på høring i samband med EUs «Vinterpakke». Den såkalte «Vinterpakke» (også kjent som «Clean Energy for all Europeans»-pakken) inneholder andre rettsakter som potensielt vil kunne påvirke utbyggingstakt og behov for ytterligere nettførsterkninger i tiden etter 2021, for eksempel forslag til nytt fornybardirektiv og forslag til forordning om et styringssystem for energiunionen. Olje- og energidepartementet vil – i samsvar med Stortingets anmodningsvedtak i samband med energimeldingen – legge frem en sak om utviklingen av EUs energiunion og konsekvenser for norsk energipolitikk. I samband med vil det være viktig at

energimyndighetene og statlige energiselskaper ikke bare vurderer konsekvenser for norsk energipolitikk, men også vurderer eventuelle natur- og miljøkonsekvenser.

Vi viser til *Statnetts miljøstrategi*:

«Statnett skal i planlegging, prosjektering og utbygging av nettet:

- o Drive traséplanlegging og søke miljøtilpassede løsninger som gir en god estetisk tilpasning til landskap og omgivelser og som i størst mulig grad bidrar til at inngrep i vernede områder og urørt natur unngås

- o (...)

- o Ta hensyn til viktige leve-/ funksjonsområder for dyrelivet, friluftsliv, kulturminner og kulturmiljø».

Vi etterlyser at Statnett synliggjør selskapets miljøstrategi i Nettutviklingsplanen 2017. Hensynet til friluftslivet nevnes ikke i 2017-utkastet av Nettutviklingsplanen, men «friluftslivet» var med i forrige nettutviklingsplan i 2015. Vi ber om at kap. 15 også gir rom for hensyn til friluftslivet. Miljøstrategien bør komme klart frem i dette kapittelet. I innledningen til kapittel 15 står det: «Samtidig er det viktig å ivareta hensynet til naturen ved utvikling og gjennomføring av nettanlegg. Statnett har satt en rekke miljømål, der påvirkning på klima, landskap og naturmangfold er det mest sentrale». Vi ønsker også at Statnett tydeliggjør miljømålene de har satt for sin virksomhet og hvordan virksomheten oppfyller miljømålene som er satt.

Teknologivalg, forsyningssikkerhet og oppgradering av teknologi i eksisterende vannkraftverk

Statnett skriver på s. 6 i utkastet til NUP 2017: «Det kan innen få år bli lønnsomt å bygge ut vind- og noe vannkraft uten subsidier i Norge. Skjer dette kan mange flere fornybarprosjekter bli realisert, selv om sertifikatordningen blir avsluttet. Dette kan i sin tur utløse nye nett-tiltak, særlig om prosjektene kommer på steder med lav nettkapasitet» (vår understreking). På s. 6 i NUP 2017 skriver Statnett: «Lokalisering av ny fornybar produksjon til steder med god nettkapasitet kan gi store besparelser. Det er derfor viktig å sikre at ulike lokaliseringssignaler for ny produksjon samlet gir en riktig avveining mellom fordelene, gitt av eksempelvis gode vindforhold, på den ene siden, og potensielt betydelige nettkostnader og relativt høye overføringstap på den andre siden. Statnett vil bruke tilgjengelige virkemidler for å bidra til at nettkostnader blir tatt hensyn til i lokaliseringen av nye fornybarprosjekter».

Vi etterlyser at Statnett drøfter teknologivalg i lys av forsyningssikkerhet og kraftbehov. I tillegg til fokus på mulige nye prosjekt, så bør Statnett legge frem estimater for oppgradering av teknologi i eksisterende vannkraftanlegg og eventuelle behov for nettførsterkninger som følger av dette.

Energieffektivisering

Statnett skriver på s. 23 i NUP 2017: «I Norge forventer vi at forbruket øker med ca. 15 TWh, mot 2030. Økningen kommer hovedsakelig som følge av industrivekst. Alminnelig forsyning holder seg omtrent stabilt, da økt elbilforbruk blir kompensert av energieffektivisering i bygg. Mellom 2030 og 2040 antar vi at forbruket holder seg rimelig stabilt. Dette skyldes blant annet at forbruksvekst fra datahaller og elbiler blir kompensert av lavere forbruk i petroleumssektoren». NVE har i rapporten «Hva betyr elbiler for strømmettet?» 74/2016 estimert at: «Dersom veksten i antall elbiler fortsetter og myndighetene bestemmer at alle personbiler i Norge skal være nullutslippsbiler fra 2025, kan dette bety rundt 1,5 millioner elbiler i Norge i 2030. Et slikt antall elbiler kan gi behov for 4 TWh strøm».

I samband med energimeldingen, Meld. St. 25 (2015-2016), Innst. 401 S (2015-2016), kom Stortinget med følgende anmodningsvedtak, nr. 870: «Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om 10 TWh redusert energibruk i eksisterende bygg sammenlignet med dagens nivå». Vi ber om at Statnett drøfter nærmere Stortingets målsetningen om 10 TWh redusert energibruk i eksisterende bygg, og om denne målsetningen er realistisk i forhold til de scenarier Statnett forventer. I Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes arbeid med energieffektivitet i bygg, Dokument 3:4 (2015-2016), ble det blant annet påpekt: «Etter Riksrevisjonens oppfatning er det behov for konkrete tiltak som har større effekt på energibruken i bygg, for å nå målet om vesentlig reduksjon i energibruk i bygg innen 2020».

Vi ber også Statnett om å synliggjøre sin innsats for energieffektivisering i egen virksomhet gjennom teknologivalg og reduksjon av energitap.

Revisjoner av vannkraftkonsesjonsvilkår

Innen utgangen av 2022 er det 430 konsesjoner som kan tas opp til revisjon. Det er konsesjonsvilkårene som er gjenstand for revisjon, og ikke selve konsesjonen. Formålet med revisjon av konsesjonsvilkår er å forbedre miljøtilstanden i regulerte vassdrag. Statnett kunne gjerne ha omtalt revisjoner i NUP 2017 for å sette miljøvilkår og produksjon knyttet til revisjon i sin rette kontekst. Dersom vi antar av minstevannføring tilsvarende Q95 i prioriterte vassdrag 1.1 og 1.2 ville være det beste miljøtiltak, så vil det etter NVE sine estimat bidra til et produksjonstap på 2,3 –3,6 TWh/år. Vi understreker at beste miljøtiltak først kan vurderes når det åpnes for revisjon av konsesjonsvilkårene, og at de beste miljøtiltak først kan vurderes etter en helhetsvurdering. Energimeldingen og OEDs retningslinjer legger også opp til vurdering av O/U-prosjekter i samband med revisjonssaker. De siste tiårene har betydning av miljøhensyn økt betraktelig og miljøhensyn er nå godt integrert i lovverk og forvaltningspraksis. NVE er tydelige på følgende: «I nyere konsesjoner er det innført standardvilkår som gir hjemmel for å kunne pålegge ulike miljøtiltak. NVE vil innføre dagens standardvilkår i samtlige revisjoner. Det gir mulighet til å pålegge regulanten miljøtiltak uten konsekvenser for energiproduksjon».

Synliggjøring av teknologi for oppgradering av eksisterende strømmnett: miljø og økonomiske konsekvenser

Statnett understreker flere steder viktigheten av rasjonelle investeringsbeslutninger som bygger på solide samfunnsøkonomiske analyser. Vi påpeker at i en slik kontekst spiller natur og friluftsliv på samme lag som økonomiske betraktninger. Planen kunne med fordel tydeliggjort felleskapet mellom økonomiske og natur- og friluftslivsinteresser.

Lagring

Mye av veksten av fornybar energi både i Norge og Europa består av uregulerbar kraftproduksjon. Hvordan utfordringene med forsyningssikkerhet skal løses er fremdeles uavklart. Lykkes man med utvikling av lagringsteknologi vil man kunne utnytte eksisterende nett mer effektivt og redusere behovet for forsterkninger i sentralnettet og nye mellomlandsforbindelser.

Det er en klok risikotilnærming og være restriktiv med utbygging – når fremtidige behov er uavklart vil samfunnsøkonomiske analyser være mer usikker. Da er det fornuftig å minimere finansiell risiko og unødvendige inngrep ved å kun bygge linjer med solid grunnlag.

Statnett burde som tidligere nevnt knyttet bånd mellom fornuftig risikotilnærming til et usikkert marked ved å avvente investeringsbeslutninger utover kommende 5 årsperiode og en ønsket og villet reduksjon av naturinngrep forbundet med nye linjer eller nye traseer.

Statnetts miljøstrategi må synliggjøres tydeligere i NUP 2017. Effekten av teknologiutvikling som energieffektivisering, lagringsteknologi og distribuert produksjon bør konkretiseres gjennom scenarier og det må tydeliggjøres hvilke effekter det kan ha på nettutvikling i perioden.

Overordnede retningslinjer som operasjonaliserer Statnetts miljøstrategi må inkluderes i NUP 2017.

Med vennlig hilsen

Ørjan Sælensminde - koordinator

Forum for natur og friluftsliv Hordaland

Hordaland

Bergen og Hordaland Turlag

Naturvernforbundet
Hordaland

FNF Rogaland, for styret v. Emily Halvorsen - koordinator

Forum for natur og friluftsliv Rogaland

Elisabeth Dahle - koordinator

Forum for natur og friluftsliv Sogn & Fjordane

Ole Morten Fossli – Koordinator

Forum for natur og friluftsliv Oppland